

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ФІЛАНТРОПІЇ
(ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІМЕНІ ДЖОНА ГОВАРДА)****FORMATION AND DEVELOPMENT OF PENITENTIARY PHILANTHROPY
(JOHN HOWARD NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS)**

**Пальченкова В.М., д.ю.н., професор,
професор кафедри конституційного, адміністративного та трудового права
Національний університет «Запорізька політехніка»**

**Авраменко М.Д., студент ІV курсу юридичного факультету
Національний університет «Запорізька політехніка»**

На основі значного емпіричного матеріалу узагальнено діяльність пенітенціарних філантропічних організацій, що носять ім'я Джона Говарда, англійського гуманіста, філантропа, лікаря, ініціатора та натхненника тюремних реформ, засновника соціологічного методу в юриспруденції, який здійснив вагомий внесок у кримінологію, пенітенціарну педагогіку та історичне порівняльне правознавство. Визначено три основні етапи, що пройшли організації у своєму розвитку та становленні. Перший етап – організації засновані до початку Першої світової війни, ставили за мету духовну підтримку засуджених та їх перевиховання на основах християнської моралі. Другий етап – організації засновані в міжвоєнний період, характеризуються розширенням мережі філантропічних товариств, переведенням діяльності у практичну площину, надання допомоги звільненим житлом, одягом і працевлаштуванням. На другому етапі відбулося об'єднання товариств Великої Британії в єдину національну благодійну неурядову організацію – Лігу за пенітенціарні перетворення імені Дж. Говарда. Третій етап – організації засновані після Другої світової війни, відзначився значним збільшенням кількості та виходом у діяльності на міжнародний рівень. Ліга за пенітенціарні перетворення імені Дж. Говарда отримала II-ий консультативний статус при ООН, що дає можливість впливати на рішення у пенітенціарній сфері на міжнародному рівні. Проаналізувавши історичний досвід створення та розвитку філантропічних організацій імені Джона Говарда виділено кілька пріоритетних напрямків їх діяльності: перший – превентивний вплив на суспільство з метою запобігання злочинності; другий – контроль та покращення умов відбування покарання в пенітенціарних установах, сприяння зменшенню чисельності засуджених до позбавлення волі; третій – ресоціалізація та підтримка осіб, що звільнилися з пенітенціарних установ.

Ключові слова: пенітенціарна філантропія, Джон Говард, громадські організації, історія, відбування покарання, ресоціалізація, гуманізм, права людини.

Based on extensive empirical material, the article summarizes the activities of penitentiary philanthropic organizations named after John Howard, an English humanist, philanthropist, physician, initiator and inspirer of prison reforms, founder of the sociological method in jurisprudence, who made a significant contribution to criminology, penitentiary pedagogy and historical comparative jurisprudence. The article identifies three main stages that the organization went through in its development and formation. The first stage is the organizations founded before the outbreak of the First World War, aimed at spiritual support of convicts and their correctional education on the basis of Christian morality. The second stage is the organizations founded in the interwar period; it is characterized by the expansion of philanthropic societies network, transfer of activities to the practical plane, providing assistance to the ex-convicts with housing, clothing and employment. The second stage also included the merger of the United Kingdom societies into a single national charitable non-governmental organization, the Howard League for Penal Reform. The third stage is the organizations founded after the Second World War and it was marked by a significant increase in the number of organizations and internationalization of their activities. The Howard League for Penal Reform received the second consultative status with the UN, which allows it to influence decisions in the penitentiary sphere at the international level. Having analyzed the historical experience of creation and development of John Howard philanthropic organizations, the article identifies several priority areas of their activities: the first is proactive influence on society in order to prevent crime; the second is control and improvement of conditions of serving sentences in penitentiary institutions, contributing to the reduction of the number of prisoners sentenced to imprisonment; the third is resocialization and support of persons released from penitentiary institutions.

Key words: penitentiary philanthropy, John Howard, non-governmental organizations, history, serving a sentence, resocialization, humanism, human rights.

Постановка проблеми. Джон Говард – англійський гуманіст, філантроп, лікар, ініціатор та натхненник тюремних реформ, засновник соціологічного методу в юриспруденції, який здійснив вагомий внесок у кримінологію, пенітенціарну педагогіку та історичне порівняльне правознавство. Базисом його соціальних програм, що забезпечив їм популярність і схвалення з боку суспільства, стали ідеали Просвітництва та основи християнської етики. Для здобуття громадської підтримки тюремних реформ Дж. Говард представив цей процес як виконання християнського обов'язку і безкорисливого служіння ближньому. Свої ідеї та проекти щодо гуманізації тюремного ув'язнення Дж. Говард неодноразово викладав перед парламентом, що в підсумку призвело до прийняття в 1779 р. Пенітенціарного акту, який поклав початок тюремним перетворенням у Великобританії. Праці Говарда переведені на ряд європейських мов і є першими емпіричними пенітенціарними порівняльно-правовими дослідженнями. У вченні реформатора запропоновані ідейні основи гуманного поводження з засудженими на основі принципів християнської релігії та моралі. Грун-

туючись на християнській ментальності англійців, Говард намагався закликати засуджених до праведного життя, обіцяючи в якості потенційної нагороди тілесне зцілення. Пропонував ввести в практику тюремних установ щоденні богослужіння і індивідуальні бесіди зі священником, підкреслював, що душа потребує лікування, як хворе тіло. Вважав, що мета покарання полягає у виправленні та ресоціалізації й може бути досягнута, шляхом використання праці засуджених, застосування чіткого поділу на категорії, покращення умов утримання, відмови від «ганебних» принизливих покарань, покращення релігійної та світської освіти, застосуванні дострокового звільнення. Лейтмотивом пенітенціарних проектів Говарда став знаменитий вислів: «зробіть людей працюючими, і ви зробите їх чесними». Він двічі відвідував Російську імперію, перший – 1781 р., другий 1789 р. Під час останнього візиту, перебуваючи в Херсоні, де вирувала епідемія тифу, відвідуючи військові лазарети, карантинну лікарню, тюремний замок та безкоштовно лікуючи незаможних городян Дж. Говард, підхопив цю хворобу й помер 20 січня 1790 р.

Стан дослідження теми. Ідеї Дж. Говарда знайшли своє практичне втілення ще за його життя й продовжили існування і розвиток вже після смерті гуманіста. Завдяки працям його друга, Дж. Айкіна, постать Говарда навки увійшла до історії пенітенціарної філантропії [1]. Дж. Говарда називають першим пенітенціарним філантропом. Один з дослідників особистості англійського гуманіста Н. Cunningham підкреслює, що він займався саме «пенітенціарною філантропією», тобто добровільно спрямовував свої зусилля на допомогу засудженим, проявляв турботу про їх фізичний та психічний стан, сприяв покращенню умов утримання та гуманному ставленню до них [2, р. 48–69]. На думку О. В. Сокальської, саме праці англійських правників, філософів і філантропів щодо реформування системи виконання кримінальних покарань та вже згаданий Пенітенціарний акт 1779 р., заклали як теоретичне, так і нормативне підґрунтя для масштабної тюремної реформи в Англії [2, с. 19].

Сьогодні ідеї Дж. Говарда втілені в Мінімальних стандартних правилах поводження з ув'язненими ООН, а чисельні міжнародні та національні організації, що займаються проблемами удосконалення системи виконання кримінальних покарань названі його іменем.

Мета дослідження. Проаналізувати основні етапи становлення та розвитку благодійних, філантропічних організацій імені Джона Говарда та показати їх цілі, вплив та значення для пенітенціарної системи.

Виклад основного матеріалу. Філантропічні громадські організації імені Джона Говарда пройшли тривалі шляхи розвитку, повсякчас адаптуючись до мінливих реалій та нових викликів, що їм приносили події світового масштабу. Візьмемо за орієнтир саме глобальні історичні зміни, що сталися в проміжку від заснування першої організації до сьогоднішнього дня і створили імпульси для посилення та об'єднання філантропічних зусиль у пенітенціарній сфері.

Можемо виокремити три основні етапи генезису філантропічних організацій, названих на честь Джона Говарда та тих, що продовжили його традиції сприяння пенітенціарним реформам на основі гуманізму й верховенства права: перший – організації засновані до початку Першої світової війни (Howard Association (1866), John Howard Society of Canada (1867 р.), John Howard Association (of Illinois, USA) (1901), Penal Reform League, United Kingdom (1907)); другий – організації засновані в міжвоєнний період (Howard League for Penal Reform, United Kingdom (1921 р.), New Zealand Howard League for Penal Reform (1924), John Howard Society of British Columbia, Canada (1929), Citizens Service Association (1929), John Howard Society, Canada (1931); третій – організації засновані після Другої світової війни (John Howard Society of Alberta (1948 р.), Calgary John Howard Society, (1949 р.), John Howard Society of Nova Scotia (1950), John Howard Society of New Brunswick (1953), John Howard Society of Canada (1962 р.), John Howard Society of Ontario (1967), Howard League Scotland, Ukrainian John Howard Foundation for Promotion of Penitentiary Reform «UFPPR» (1999).

Перша благодійна організація імені Дж. Говарда була заснована у Великій Британії, майже через століття після смерті відомого філантропа, у 1866 р. під назвою Howard Association [7]. Засновники громадської організації вважали, що в державі виникла необхідність в проведенні нової пенітенціарної реформи, основним завданням якої повинно стати запобігання злочинності, зокрема рецидивної. Саме тому, метою Асоціації було проголошено «просування найефективніших засобів виправлення засуджених». У своєму першому річному звіті за 1867 р. члени товариства заявили, що їх зусилля будуть зосереджені на впровадженні у в'язницях оплачуваної праці, що повинно сприяти перевихованню засуджених, та боротьбі за скасування смертної кари [4]. Подальший розвиток філантропічний рух у отримав свій розвиток на початку ХХ ст.,

коли у 1907 р. була створена Penal Reform League на чолі з Артуром Сент-Джоном, борцем проти кривавих видів спорту, жорстокого поводження з тваринами і активним поборником покращення умов утримання засуджених. Характерним був склад організації, до неї входила значна кількість жінок, у тому числі колишніх засуджених, що вели боротьбу за надання їм виборчого права. Пріоритетними напрямками діяльності товариства були визнані: пенітенціарна реформа та створення ювенальних судів для розгляду справ неповнолітніх правопорушників. Суттєвим обмеженням діяльності організації на початку Першої світової війни став брак коштів. Ліга пережила відродження у 1917 р., коли піднята питання про зростання підліткової злочинності під час війни та запропонувала суспільству конкретні кроки для його вирішення [5, с. 6–11].

Майже одночасно з Лігою Дж. Говарда у Великій Британії, групою церковних дячів Канади у 1867 р. було створено аналогічне товариство у місті Торонто (John Howard Society of Canada). Члени товариства проголосили, що їх основною місією є надання духовної допомоги засудженим до позбавлення волі. Проте, вже у 1874 р. було визнано, що засуджені потребують більше ніж духовна підтримка [6]. Під час першої світової війни, у 1915 р., за браком коштів та значним зменшенням кількості бажаних надавати благодійну допомогу, товариство, як і в Великій Британії, на деякий час припинило своє існування.

У Сполучених Штатах Америки пенітенціарне філантропічне товариство було засновано на початку ХХ ст. у штаті Іллінойс (John Howard Association), з 1916 р. носить ім'я Дж. Говарда. Товариство є незалежною, неприбутковою та позапартійною громадською організацією. До сьогоднішнього дня члени товариства здійснюють інспектування пенітенціарних установ штату як для дорослих так і неповнолітніх, щоб контролювати умови утримання та поводження з засудженими, інформувати громадськість про стан системи виконання покарань [7].

Розглядаючи історію виникнення та розвитку громадських організацій імені Джона Говарда неможливо оминути увагою загальноісторичне тло на якому розгорталися глобальні події, які ставили нові виклики для цих організацій. Буремні роки Першої світової принесли руйнування цивільної та промислової інфраструктури та, як наслідок, падіння рівня життя населення й розквіт злочинності, що стало причиною активізації діяльності в сфері пенітенціарної філантропії вже існуючих громадських організацій та дало поштовх для створення нових.

Наприклад у Канаді, коли по всій країні різко виріс відсоток рецидивної злочинності, правоохоронні органи змушені були звернутися до громадянського суспільства за допомогою. У 1929 р. була відновлена діяльність товариства імені Говарда у Торонто, під дещо іншою назвою Citizens Service Association. Подібні організації також почали свою діяльність в окремих провінціях Канади, а саме John Howard Society в Британській Колумбії у Ванкувері. У міжвоєнний період основний вектор своєї діяльності члени благодійних організацій спрямували у практичну площину, надаючи допомогу звільненим житлом, одягом і працевлаштуванням, таким чином допомагаючи у реабілітації та реінтеграції до життя у соціумі.

У Великій Британії в міжвоєнний період відбувся процес об'єднання філантропічних товариств у загальнонаціональну неурядову організацію. У 1921 р. відбулося злиття Howard Association та Penal Reform League й утворення Howard League for Penal Reform. Важливу роль в об'єднанні відіграла С. М. Фрай, суддя та реформатор пенітенціарної системи Великої Британії, активна учасниця розробки та прийняття ООН Мінімальних стандартних правил поводження з ув'язненими (1955). Ліга Дж. Говарда за пенітенціарні реформи проявила свою безкомпромисну позицію під час проведенні міжнародного Берлінського

пенітенціарного конгресу (1936). Низка неурядових організацій, серед яких була і Ліга, виступили в пресі з заявою проти проведення конгресу у нацистській Німеччині: «Ми впевнені, що Берлінський міжнародний конгрес приречений на марність і безплідність, якщо на ньому не будуть гарантовані такі свободи: свобода вибору делегатів; свобода дискусій на конгресі та свобода висвітлення ходу роботи конгресу» [8, с. 63].

У міжвоєнний період продовжувалось збільшення чисельності філантропічних організацій на мапі світу, у 1924 році була відкрита Howard League for Penal Reform у Новій Зеландії. Рух за проведення пенітенціарної реформи в цій країні набув значних масштабів, у 1928 р. тут діяло 8 відділень цієї організації [9].

Після Другої світової війни відбулися якісні зміни в світовому співтоваристві. Основною характеристикою стало подолання глобальних проблем нового тисячоліття на рівні міжнародного співтовариства, у тому числі запобігання злочинності, захист прав людини в пенітенціарній системі, розроблення ефективних контрольних механізмів забезпечення стандартів ООН щодо поведінки з правопорушниками. Ліга Дж. Говарда за пенітенціарні реформи у Великій Британії у післявоєнний період вийшла на новий, міжнародний рівень діяльності й разом з деякими іншими неурядовими організаціями отримала в ООН II-ий консультативний статус. Організації з таким статусом можуть відряджати своїх наглядців на відкриті засідання Економічної і соціальної Ради ООН та її комісій, представляти письмові заяви для поширення їх у якості документів відповідних органів. ООН неодноразово зверталася до Ліги Говарда, зокрема із закликом вживати конкретних заходів формальної та неформальної освіти засуджених у галузі прав людини [10]. Таким чином, було покладено початок узгодження пенітенціарної політики на міжнародній арені, у галузі практики призначення й виконання кримінальних покарань, встановлення загальноєвропейських стандартів та принципів поведінки з правопорушниками, створення ефективних контрольних механізмів з боку неурядових організацій за їх дотриманням у пенітенціарній галузі. Сьогодні Ліга Дж. Говарда прагне до створення безпечного суспільства, скорочення масштабів злочинності й кількості засуджених до позбавлення волі. Організація проводить дослідження, організовує публічні просвітницькі компанії й забезпечує судовий захист молодих осіб, які перебувають під вартою. Крім, власне, благодійної діяльності, організація також виконує функції юридичної фірми, що дає їй можливість використовувати правові засоби для переконання урядів у необхідності змін й удосконаленні роботи з неповнолітніми, які мають проблеми з правосуддям. Ліга створила в університетах групи для студентів, яких вона ознайомлює з різними аспектами пенітенціарної системи й спонукає їх виступати на підтримку реформ. Організація вкладає кошти в конкретну практичну діяльність й проведення досліджень, які дозволяють визначити, в яких сферах зміни могли б бути найбільш ефективними, публікує ґрунтовні наукові роботи щодо сприяння проблемі й пропонує можливі шляхи розв'язання.

Після Другої світової війни, навіть в державах на території яких не відбувалися бойові дії, відчутною стала потреба в гуманізації систем кримінального покарання. З метою впровадження більш людського ставлення до ув'язнених та покращення умов утримання, починають відкриватися нові організації, головна мета діяльності яких – пенітенціарна філантропія. Зокрема, значно зросла чисельність таких організацій у Канаді, у провінціях Квебек (1947), Альберта (1948), Калгарі (1949), Нова Шотландія (1950), Ньюфаундленд і Лабрадор (1951 р.), Нью-Брансвік (1953), Саскачеван (1958 р.), Острів Принца Едварда (1960 р.), Північно-Західні Території (1960). Крім того, товариства створювали розгалужену мережу від-

ділень на території окремої провінції. Так, наприклад, по всій провінції Онтаріо до кінця 50-х рр. XX ст. працювало 12 таких офісів. У 1962 р. відбулося об'єднання окремих громадських організацій провінцій в одну неурядову загальнонаціональну філантропічну організацію – John Howard Society of Canada [6; '11]. Члени товариства сьогодні зосереджують увагу на покращенні морального, психоемоційного та матеріального стану засуджених під час та після відбування покарання. Завдяки активній праці у практичній площині за реформу пенітенціарної системи Канади товариство здобуло високу репутацію у сфері захисту прав людини в пенітенціарній системі, запобігання злочинності, боротьбі за встановлення соціальної справедливості. Сьогодні воно має зареєстрований благодійний статус і офіційно працює над тим, щоб досягти справедливого, мирного і безпечного суспільства.

У кінці 70-х рр. XX ст. почали активно працювати послідовники Howard League for Penal Reform у Шотландії, які створили свою філію цієї організації. Осередок зосередив увагу на проблемах шотландських судів і правової системи, підтримуючи зв'язок і впливаючи на шотландських депутатів, державних службовців, судову владу і, звичайно ж, на самі тюремні установи. У 1979 р. для ефективного реагування на потреби шотландської пенітенціарної системи була створена Howard League Scotland [11]. Шотландська Ліга Говарда має традицію проведення публічних дебатів і взаємодії з офіційними органами з метою покращення та вдосконалення пенітенціарної практики щодо режиму відбування покарання у виді позбавлення волі, участі громадськості у достроковому звільненні та ін.

Після Другої світової війни СРСР, до складу якого входила Україна, з Лігою Говарда за реформування пенітенціарної системи не співпрацював. В Україні неурядова організація метою якої стали б пенітенціарні перетворення змогла почати діяльність лише після проголошення державної незалежності. Ініціатором заснування Українського Фонду сприяння пенітенціарним реформам ім. Дж. Говарда у 1993 р. став генерал-майор внутрішньої служби, ректора Київського інституту внутрішніх справ Г. О. Радов. Науковцем було налагоджено тісний зв'язок із посольством Великої Британії, яке надало вагомую допомогу у створенні Фонду і музею Джона Говарда – свого співвітчизника, який багато зробив для втілення в життя ідей гуманізації утримання засуджених у нашій країні у XVIII ст. [12, с. 245].

Розглянувши історичний досвід створення та розвитку філантропічних організацій імені Джона Говарда можемо окреслити основні сфери їх діяльності.

В першу чергу це заходи щодо превентивного впливу на суспільство з метою запобігання злочинності. Їх зміст полягає в просвітницькій роботі з громадськістю. Така робота має на меті зробити суспільство свідомим відносно першопричин злочинності та закликає до небайдужого ставлення стосовно соціальних проблем. Так, Товариство Джона Говарда в Канаді ставить собі за мету сприяння позитивним змінам через гуманне, справедливе та інформоване реагування на злочинність та її наслідки і висловлює думку, що тільки поінформована та відкрита громада може активно запобігати злочинам, а контроль над злочинністю є такою ж відповідальністю громади, як і уряду. Члени товариства відмічають зв'язок між бідністю і злочинністю, та вважають, що саме безвихідь штовхає людей на вчинення протиправних дій. Спільними зусиллями, з органами самоврядування, члени товариств проводять освітні та інформаційні програми серед усіх вікових груп, здійснюють корекцію і профілактику серед груп ризику, зокрема молоді та осіб, що знаходяться в скрутному матеріальному становищі, допомагають їм у розвитку життєвих і соціальних навичок, які дозволять їм повністю реалізувати свій потенціал у суспільстві.

Одне з найважливіших завдань, що стоїть перед благодійними товариствами полягає у здійсненні контролю за дотриманням законності під час відбування покарання засудженими та покращення умов перебування в пенітенціарних установах. Окремим аспектом діяльності філантропічних організацій імені Джона Говарда слід виділити психологічну підтримку ув'язнених під час відбування покарання. Спеціальні групи у складі товариств допомагають в'язням впоратися з реальністю сьогодення та спланувати своє життя після звільнення, запевнити їх, що у них є майбутнє і після виходу з в'язниці вони зможуть повернутися до повноцінного життя у суспільстві.

В той же час програми та цілі більшості організацій спрямовані на зменшення кількості засуджених до позбавлення волі, зниження рівня рецидивної злочинності. З цією метою реалізуються програми базової грамотності в пенітенціарних установах. Товариство активно підтримує рішення судів, що застосовують умовні покарання в обмін на утримання від вживання наркотиків та алкоголю, і пропонує реабілітацію таким засудженим.

Наступний важливий напрямок роботи товариств пов'язаний з ресоціалізацією та підтримкою осіб, які звільнилися з пенітенціарних установ. Суспільство завжди у більшій або меншій мірі переджено ставиться до такої категорії осіб і саме через це їм складно адаптуватися до життя на свободі. Члени товариств вірять у другий шанс для засуджених і в потенціал та здатність усіх людей до розвитку особистості та якісних змін у правовій поведінці. Також задля допомоги колишнім в'язням товариства здійснюють програми з ресоціалізації, наприклад Новозеландська Ліга Говарда відстоює позицію, що в'язниці мають бути середовищем, яке сприятиме реабілітації, і сприяють збільшенню виплат звільненим особам, які знаходяться у скрутному матеріальному становищі. На думку членів товариств, процес ресоціалізації може бути значною мірою прискорений саме завдяки активному залученню органів місцевого самоврядування, які повинні заохочувати звільненого та надавати йому підтримку у питаннях встановлення зв'язків з людьми чи організаціями, що можуть надавати підтримку сім'ї засудженого та сприяти його власній соціальній реабілітації. Також важливою складовою процесу ресоціалізації члени організацій вважають підвищення рівня освіти серед звільнених. Так, Товариство Джона Говарда Британської Колумбії підкреслюючи основоположну роль, яку освіта відіграє у розбудові безпечних, здорових та інклюзивних спіль-

нот, запровадили спеціальну стипендію для осіб, що відбували кримінальне покарання, з метою покращення їхньої освіти. Особливо підкреслюється важливе значення освіти в ресоціалізації молоді. Товариства залучають до корисної праці, намагаючись сприяти позитивним соціальним змінам, надають допомогу, пропонуючи різноманітні курси з розвитку життєвих навичок, створюють програми по наданню доступного житла, побудови здорових стосунків, активного батьківства та управління гнівом.

Висновки. Проаналізувавши історію становлення філантропічних, благодійних організацій, що носять ім'я ініціатора та натхненника тюремних реформ Дж. Говарда, ставлять за мету гуманізацію кримінального покарання, підвищення рівня ефективності його виконання, можемо констатувати, що такі організації виникли в державах англосаксонської правової системи, у тому числі, колишніх колоніях Великої Британії, виключення з яких складає Україна, держава в якій помер Дж. Говард і яка намагаєтьсявшанувати його пам'ять, сприяючи власним пенітенціарним реформам. В історії свого розвитку ці організації пройшли три основні етапи. На першому етапі (друга половина XIX – початок XX ст.) товариства ставили за мету духовну підтримку засуджених та їх перевиховання на основах християнської моралі. На другому етапі (1918–1945 рр.) відбувалося розширення мережі таких організацій та перехід до діяльності у практичній площині, надання допомоги звільненим житлом, одягом і працевлаштуванням. Другий етап також відзначився об'єднанням товариств Великої Британії в єдину національну благодійну неурядову організацію – Лігу за пенітенціарні перетворення імені Дж. Говарда. Третій етап (1945 р. – до сьогодення) характеризується значним збільшенням кількості організацій в Канаді, утворенням нових, у Новій Зеландії, Шотландії, Україні та виходом у діяльності на міжнародний рівень. Ліга за пенітенціарні перетворення імені Дж. Говарда отримала II-ий консультативний статус, що дає можливість впливати на рішення у пенітенціарній сфері на міжнародному рівні. Розглянувши історичний досвід створення та розвитку філантропічних організацій імені Джона Говарда можемо виділити кілька пріоритетних напрямків їх діяльності: перший – превентивний вплив на суспільство з метою запобігання злочинності; другий – контроль та покращення умов відбування покарання в пенітенціарних установах, сприяння зменшенню чисельності засуджених до позбавлення волі; третій – ресоціалізація та підтримка осіб, що звільнилися з пенітенціарних установ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aikin J. A view of the character and public services of the late John Howard. London. 1792. 484 p.; Aikin J. A view of the life, travels, and philanthropic labors of the late John Howard. Philadelphia: Woodward W.W. 1794. 208 p.
2. Cunningham H. John Howard, the philanthropist. In: Hugh Cunningham, The reputation of philanthropy since 1750. Manchester: Manchester University Press. 2020. 232 p.
3. Сокальська О. В. Локальна тюремна реформа у Великій Британії у кінці XVIII століття. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 2 (12), С. 18–29.
4. Our journey. Howard League for Penal Reform. URL: <https://howardleague.org/our-journey/> (дата звернення: 15. 08. 2023).
5. Logan Anne F. The Penal Reform League and its Feminist Roots. *Howard League for Penal Reform Early Career Academics Network Bulletin*. 2016. С. 6–11.
6. History. The John Howard Society of Canada. URL: <https://johnhoward.ca/history/> (дата звернення: 15. 08. 2023).
7. Our History. John Howard Association of Illinois. URL: <https://www.thejha.org/history> (дата звернення: 15. 08. 2023).
8. Резнік І. Становлення та розвиток міжнародної співпраці з питань пенітенціарної діяльності. *Система виконання покарань в Україні та Стандарти Ради Європи*: Матеріали регіон. семінару 26–27 квіт. 2000 р. Донецьк: Донецький меморіал, 2000. С. 60–65.
9. About Us. The Howard League in New Zealand. URL: <https://howardleague.org.nz/about/> (дата звернення: 10. 08. 2023).
10. Десятиліття освіти у галузі прав людини ООН, 1995–2004 роки. A/RES/53/153 від 09.12.1998 // URL: <https://www.un.org/en/our-work/documents> (дата звернення: 24. 08. 2023).
11. Our History. Edmonton John Howard Society. URL: <https://johnhoward.org/about-us/our-history/>; About. The Calgary John Howard Society. URL: <https://www.cjhs.ca/about/> (дата звернення: 17. 08. 2023); Our Approach. The John Howard Society of Nova Scotia. URL: <https://www.jhsns.ca/approach>; The John Howard Society New Brunswick. URL: <https://jhsnb.ca/> (дата звернення: 17. 08. 2023).
12. The history of the Howard League. Howard League Scotland. URL: <https://howardleague.scot/about/history-howard-league> (дата звернення: 15. 08. 2023).
13. Супрун М., Пуйко В. Внесок Г. О. Радова у розбудову вітчизняної пенітенціарної теорії та практики (до 65річчя від дня народження). *Публічне право*. № 1. 2014. С. 245–251.